

**NARRATIIVISEN IDENTITEETIN JA KIRJAILIJUUDEN
RAKENTUMINEN JOHANNA VENHON TEOKSESSA
*ENSIMMÄINEN NAINEN***

Jonna Maahi
Kandidaatintutkielma
Kirjallisuus
Musiikin, taiteen ja
kulttuurintutkimuksen laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos
Tekijä Jonna Maahi	
Työn nimi Narratiivisen identiteetin ja kirjailijuuden rakentuminen Johanna Venhon teoksessa <i>Ensimmäinen nainen</i>	
Oppiaine Kirjallisuus	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Tammikuu 2022	Sivumäärä 25
Tiivistelmä <p>Kandidaatintutkielmani tavoitteena on tarkastella, miten päähenkilönä ja minäkertojana toimiva Sylvi Kekkonen rakentaa narratiivista identiteettiään ja kirjailijuttaan Johanna Venhon romaanissa <i>Ensimmäinen nainen</i> (2019). Teos sijoittuu Sylvin muutaman päivän mökkireissulle Katermaan vuonna 1966 ja noiden muutaman päivän aikana Sylvi käy läpi koko elämäntarinansa kertoen siitä edesmenneelle ystävälleen, Marjaliisa Vartiolle. Tutkimukseni perustuu ajatukselle, että <i>Ensimmäisessä naisessa</i> Sylvin muistelemisen, oman elämän refleктоiminen, kytkeytyy identiteetin uudelleen rakentamiseen ja oman kirjailijuuden etsintään. Tutkimuksen kannalta merkittävin käsite on Paul Ricoeurin muotoilema narratiivinen identiteetti, joka tarkoittaa kertomisen kautta muodostuvaa, dynaamista ja ajassa elävää identiteettiä. Ricoeurin ajatteluun nojaten tulkiten Sylvin kertoman tarinan olevan enemmän kuin pelkkä tapahtumien ketju ja kerronnasta muodostuvan kokonaisuus, jota voi tarkastella Sylvin kertomisen hetkellä muodostamana tulkintana itsestään. Näkökulmani tutkimukseen on feministinen ja tarkastelen Sylvin kokemia haasteita kirjailijana Virginia Woolfin, Simone de Beauvoirin ja Hélène Cixousin naisten kirjailijuuteen liittyvien tekstien kautta. Woolfin, Beauvoirin ja Cixousin tekstien perusteella analysoin sisäistetyn käsityksen oikeanlaisesta kirjailijuudesta muodostavan suurimman haasteen Sylvin kirjailijuudelle.</p> <p>Tutkimukseni perusteella erityisen merkityksellistä Sylvin narratiivisen identiteetin ja kirjailijuuden uudelleen rakentamisen kannalta on kerronnan yleisönä toimiva kuviteltu Marjaliisa. Marjaliisan avulla Sylvi saa itsensä kohtaamaan vaikeat asiat menneisyydestä ja näkemään itsensä kokonaisena ihmisenä. Toisaalta myös erontekeminen Marjaliisaan sekä puolisoon Urhoon on tärkeässä roolissa Sylvin narratiivisen identiteetin ja kirjailijuuden rakentamisessa. Sylvi tietää, että päästäkseen eroon riittämättömyyden tunteestaan, hänen on opittava jättämään muiden mielipiteet huomiotta. Siihen hän tarvitsee rohkeutta ja kapinallisuutta, joita hän korostaa tarinassaan. Merkittävä tekijä Sylvin narratiivisen identiteetin rakentamisessa on myös mökin ja sitä ympäröivän metsän luoma turvallinen tila, jossa uskaltaa olla rohkea, kapinallinen ja etsiä omaa itseään. Analyysini osoittaa, että Sylvi rakentaa itseään ja omaa ääntään kirjailijana nojautuen erityisesti lapsuuteen ja Katermaa ympäröivään luontoon. Lapsuuden ja luonnon merkityksen korostaminen tarinassaan on Sylvin tapa määrittellä itse itseään.</p> <p>Tutkimukseni tarkastelee Sylvin kertomista aktiivisena itsensä uudelleen määrittelynä ja ottaa huomioon myös kertomisen toivotun päämäärän eli pyrkimyksen tehdä kirjailijuudesta mahdollista. Tutkimukseni näkee narratiivisen identiteetin rakentamisessa mahdollisuuden vastustaa vallalla olevia määrittelyjä. Tutkimukseni tulokset tarjoavat mielenkiintoisen avauksen ja konkreettisen esimerkin siihen, miten narratiivisen identiteetin käsitettä voitaisiin hyödyntää kirjallisuudentutkimuksessa minäkertojan itsestään kertomisen tarkastelussa.</p>	
Asiasanat narratiivinen identiteetti, kirjailijuus, minäkertoja, naisuus, feministinen kirjallisuudentutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällys

1. JOHDANTO.....	1
2. NARRATIIVINEN IDENTITEETTI.....	6
3. KIRJAILIJUUDEN HAASTEET	9
4. UUDEN KUVAN RAKENTAMINEN	12
5. OMIEN ÄÄRIVIIVOJEN MÄÄRITTELEMINEN	17
6. LOPUKSI.....	20
LÄHTEET.....	23

1. JOHDANTO

Miksi sinä et kirjoita? Kirjoita! Kirjoittaminen on sinua varten.
(Cixous 2013, 37.)

Kandidaatintutkielmani aiheena on narratiivisen identiteetin ja kirjailijuuden rakentuminen Johanna Venhon teoksessa *Ensimmäinen nainen* (2019, viitteissä EN). Venhon teos kertoo fiktiivisen, mutta todellisuudesta inspiroituneen tarinan Sylvi Kekkosesta, presidentti Urho Kekkosen puolisoista. Teos koostuu lyhyistä, muutaman sivun mittaisista luvuista, joissa suurimmassa osassa Sylvi on sekä päähenkilö että kertoja. Teoksen keskiössä on siis korostetusti Sylvi, hänen kokemuksensa, elämänsä ja kirjoittamisensa. Teos sijoittuu Sylvin muutaman päivän mökkireissulle Katermaan vuonna 1966 ja niiden muutaman päivän aikana Sylvi katsoo elämäänsä taaksepäin; hän käy läpi koko elämäntarinansa kertoen siitä edesmenneelle ystävälleen, edellisenä keväänä kuolleelle kirjailijalle, Marjaliisa Vartiolle. Teos ei yritä kuvata tyhjentävästi todellisen Sylvi Kekkosen ajatuksia ja kokemuksia, vaan kertoo enemmänkin siitä, mitä Sylvin asemassa oleva nainen olisi voinut ajatella elämästään. Teos rakentaakin mielenkiintoisella tavalla yksittäisen ihmisen elämästä tarinan, jonka voi nähdä kuvaavan laajemminkin Sylvin sukupolven naisten kokemusta identiteetin rakentamisen ja kirjailijuuden mahdollisuuksista.

Ensimmäisen naisen kerronnassa herättää huomiota se, kenelle kerrotaan. Sylvi sanoo kertovansa elämästään kuolleelle Marjaliisalle, mutta samaan aikaan hän tietää itsekin, ettei kukaan muu ole oikeasti kuulemassa: “Ja tämä kummallinen tapa, että olen alkanut puhua sinulle mielessäni, pitäisikö siitä huolestua. Koko kesän on tuntunut, että katselet minua ja odotat vastausta kysymykseen, joka jäi ilmaan lähtiessäsi ---.” (EN, 13.) Teoksen kertojan, Sylvin, kerronnan yleisönä on siis Sylvin kuvitteleva Marjaliisa (ks. Alanko 2001, 217–218). Teoksen kerronta on pääosin Sylvin sisäistä puhetta, jossa hän reflektoi mennyttä kerronnan nykyhetkestä käsin. Sylvin tarinan nykyhetkessä kertomia muistoja voisi luonnehtia sisäiskertomuksiksi. Kerrontaa leimaa kerroksellisuus, sillä sisäiskertomuksissa kertoja Sylvi ei enää ole läsnä tapahtumissa, vaan on ajallisen etäisyyden vuoksi niiden ulkopuolella, vaikka kertookin itsestään (ks. Kantokorpi 2009, 151). Kaikki teoksessa, niin mennyt kuin nykyhetkikin, kuullaan kuitenkin tarinan nykyhetkessä elävän kertoja-Sylvin tulkitsemana, epäsuorasti hänen sisäisen puheensa suodattamana. Kerronnan subjektiivisuus onkin koko ajan voimakkaasti läsnä teoksessa, minkä vuoksi teoksen kertojaa voisi kuvata epäluotettavaksi (ks. Kantokorpi 2009, 156–157).

Tutkimukseni perustuu ajatukselle, että *Ensimmäisessä naisessa* muisteleminen, oman elämän reflektointi, kytkeytyy identiteetin uudelleen rakentamiseen ja oman kirjailijuuden etsintään. Tutkimukseni tavoitteena on siis analysoida sitä, miten minäkertoja rakentaa narratiivista identiteettiään sellaiseksi, että kirjailijuus olisi mahdollista. Tutkimusongelmani kiteytyy kysymykseen: miten päähenkilö rakentaa narratiivista identiteettiään ja kirjailijuuttaan? Tutkimukseni aineistona ovat ne Venhon teoksen osat, joissa Sylvi on kertojana, sillä olen kiinnostunut Sylvin hahmosta nimenomaan minäkertojan itsensä rakentamana.¹

Kirjailijuudella viitataan tässä tutkimuksessa yksilön sisäiseen kokemukseen kirjailijana olemisen mahdollisuuksista, johon liittyy ulkoapäin tulevat määritelmät siitä, mitä kirjailijana oleminen on. Kirjailijaksi tuleminen vaatii teosten julkaisua, mutta monien määritelmien mukaan se ei vielä yksin riitä, sillä olennaista on myös muilta saatu tunnustus. Liisa Steinby (2009, 50) esimerkiksi määrittelee, että kirjailijaksi tullaan ainoastaan kirjoittamalla tekstejä, joille yhteisö myöntää kirjallisuuden statuksen. Suomen Kirjailijaliiton (2021) jäseneksi hyväksymisen kriteerit muotoilevat asian vielä tiukemmin: ”Vuosisjäseneksi hyväksyminen edellyttää pyrkijän julkaisseen vähintään kaksi sellaista, itsenäisesti luotua alkuperäistä suomenkielistä kaunokirjallista teosta, että häntä tuotantonsa taiteellisen ja ammatillisen tason perusteella voi pitää kirjailijana.” Kirjailijaksi tuleminen vaatii siis enemmän kuin pelkän julkaisun, se vaatii portinvartioiden ja vertaisen hyväksyntää. Muilta saadun tunnustamisen ja tunnustamisen lisäksi tässä tutkimuksessa on kuitenkin merkittävää myös yksilön oma kokemus kirjailijuudestaan. Tulkiten kuitenkin tuohon sisäiseen kokemukseen vaikuttavan voimakkaasti myös ulkopäin tulevat määritelmät ja muilta saatava hyväksyntä.

Näkökulmani tutkimukseen on feministinen, sillä Venhon kirjan asetelma yhdistyy mielenkiintoisesti feminististen teoreetikkojen ajatuksiin naisten kirjailijuuden mahdollisuuksista. Käsittelen aihetta Virginia Woolfin vuonna 1929 ilmestyneen *Oman huoneen*, Simone de Beauvoirin vuonna 1949 ilmestyneen *Toisen sukupuolen* sekä Hélène Cixousin vuonna 1975 ilmestyneen ”Meduusan naurun” kautta. Woolfin, Beauvoirin ja Cixousin näkemykset naisten asemasta ja etenkin mahdollisuuksista kirjailijoina tarjoilevat tutkimukselleni kontekstin, jota esittelen tarkemmin Venhon teoksen analyysin yhteydessä

¹ Venhon romaanissa on Sylvin lisäksi toinenkin kertoja, mutta hänen osuutensa kirjasta jää tutkimukseni ulkopuolelle. Tutkimukseni ulkopuolelle jää myös *Ensimmäisen naisen* suhde todelliseen Sylvi Kekkoseen, sillä tarkastelen aineistoani puhtaasti fiktiivisenä.

luvussa kolme ”Kirjailijuuden haasteet”. Myös Cixousin ajatukset uudenlaisen kirjoituksen luomisesta liittyvät kiinnostavasti yhteen Sylvian narratiivisen identiteetin ja kirjailijuuden rakentamisen kanssa, mitä avaan tarkemmin luvussa neljä ”Uuden kuvan rakentaminen” sekä luvussa viisi ”Omien ääriviivojen määrittelyminen”.

Kertomista ja identiteettiä on tarkasteltu monin tavoin ja sanoin niin kirjallisuudentutkimuksessa kuin yleisemminkin filosofiassa. Aiheen klassikkona voidaan kuitenkin pitää Paul Ricoeuria ja hänen ajatuksiaan identiteetistä, kerronnallisuudesta ja ajallisuudesta (ks. Hallila 2008). Mika Hallila (2008, 25) analysoi, että Ricoeurin filosofiassa on aina keskeisimmällä sijalla ihminen, kokeva yksilö, joka pyrkii ymmärtämään ja tulemaan ymmärretyksi. Hallilan (2008, 32–34) mukaan Ricoeur onkin vaikuttanut erityisesti jälkiklassiseen narratologiaan, jossa pyritään kertomuksen säännönmukaisuuksien ohella ymmärtämään kertomusten yhteyttä ihmisenä olemiseen ja kulttuurisiin sekä sosiaalisiin konteksteihin. Tutkimukseni asettuikin osaksi tätä jälkiklassisen narratologian kenttää ja ammentaa teoriataustansa juuri Ricoeurin käsityksistä elämän narratiivisuudesta. Tutkimukseni kannalta olennaisin käsite on Ricoeurin narratiivinen identiteetti, jota käsittelen luvussa kaksi ”Narratiivinen identiteetti”. Narratiiviseen identiteettiin on toisinaan viitattu myös kerronnallisena identiteettinä (ks. Kujansivu 2000; Meretoja 2019), mutta tässä tutkielmassa käytän vakiintunutta muotoa narratiivinen identiteetti.

Ricoeurin narratiivisen identiteetin käsitettä on sovellettu monenlaisissa tutkimuksissa eri tieteenaloilla, mutta sen avulla on suoritettu yksityiskohtaista kaunokirjallisen henkilöhahmon tarkastelua melko vähän. Syytä voi hakea henkilöhahmojen tarkasteluun käytettävissä olevien käsitteiden runsaudesta, mutta toisaalta myös Ricoeurin oman teorian laajuudesta. Narratiivinen identiteetti on vain osa hänen laajaa aikaa, kerronnallisuutta ja elämää koskevaa teoriaansa ja monet Ricoeurin ajatuksia hyödyntävät tutkimukset ovat kiinnostuneita narratiivisesta identiteetistä nimenomaan ajallisuuden näkökulmasta. Kuitenkin Ricoeurin myöhemmässä tuotannossa narratiivista identiteettiä tarkastellaan ajallisuutta enemmän minän ja toisen suhteen sekä eettisyyden näkökulmista (ks. Hallila 2019, 170–171).

Suomenkielisessä kirjallisuudentutkimuksessa Ricoeurin näkemystä narratiivisesta identiteetistä ja ajallisuudesta on hyödyntänyt kaunokirjallisuuden tarkastelussa Aino Mäkikalli (2018), joka pohtii tutkimuksessaan millä keinoin ja mistä aineksista Per Pettersonin romaanin minäkertoja rakentaa minuuttaan ja persoonallista identiteettiään henkilökohtaisen kriisitilanteen keskellä. Juho Paavola (2008) taas on hyödyntänyt narratiivisen identiteetin

käsitettä tutkimalla sen kautta tarinankerronnan merkityksiä ja yhteyttä identiteetin rakentamiseen Paul Austerin omaelämäkerrallisessa teoksessa *The Book of Memory*. Paavola (2008, 101) kuitenkin keskittyy tutkimuksessaan niihin tekijöihin, jotka tarinan kirjoittamisessa auttavat päähenkilöä selviytymään yksinäisyydestään. Hallila (2019) taas tarkastelee tutkimuksessaan Asko Sahlbergin teoksen *Yö nielee päivät* kertojan ja päähenkilön suhdetta ja niiden kautta muotoutuvaa narratiivista identiteettiä.

Englanninkielisessä tutkimuksessa esimerkiksi Sofia Kostelac (2017) on hyödyntänyt narratiivisen identiteetin käsitettä Damon Galguntin *The Good Doctor* -teoksen tarkastelussa. Kostelac (2017) ei kuitenkaan keskity tutkimuksessaan yhden henkilön narratiiviseen identiteettiin vaan tarkastelee sitä, miten teos esittää valkoisten mahdollisuudet itsensä esittämiseen apartheidin jälkeisessä Etelä-Afrikassa. Brian Duffy (2005) taas on hyödyntänyt narratiivista identiteettiä tutkiessaan Richard Fordin novellin ”Occidentals” päähenkilöä ja tämän itsestään kertomisen kehitystä. Duffyn (2005) mielestä itsestä kertominen kytkeytyy teoksessa itsetuntemukseen ja toimii novellissa lääkkeenä, jonka avulla novellin päähenkilö löytää merkitystä elämälleen.

Esittelemäni aikaisemmat tutkimukset tulevat lähelle oman tutkimukseni aihetta, mutta ovat hyödyntäneet narratiivisen identiteetin käsitettä hieman eri tavoin tai ainakin eri näkökulmasta. Oma tutkimukseni keskittyy minäkertojan kerronnan kautta muodostuvaan narratiiviseen identiteettiin ja niihin keinoihin, joilla päähenkilö tekee kirjailijuutta itselleen mahdolliseksi. Mielestäni Venhon *Ensimmäinen nainen* tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden tarkastella narratiivisen identiteetin käsitettä tällä tavoin, sillä teoksen keskiössä on yksi henkilö ja hänen kertomuksensa. Tutkimukseni relevanttius perustuukin sille, että se tarjoaa uutta tietoa narratiivisen identiteetin käsitteen hyödyntämisestä minäkertojan itsestään kertomisen ja identiteetin rakentamisen tarkastelussa. Tutkimukseni tarkastelee narratiivista identiteettiä hyvin konkreettisella tavalla; mitä keinoja narratiivisen identiteetin rakentamisessa käytetään, mitä asioita henkilöhahmo nostaa esille tai työntää alas, ja miten nämä uudelleen määrittelyt mahdollistavat kirjailijuuden.

Tutkimuksellani on yhtymäkohtia myös naisten asemaa kirjallisuuden kautta pohtineisiin tutkimuksiin. Esimerkiksi Mari Hatavara (2013) on tutkinut Fredrika Runebergin kertomuksien naiskertojia ja heidän mahdollisuuttaan vastustaa vallalla olevia rooleja ja odotuksia. Myös naisten mahdollisuudet taiteilijoina ovat pohdituttaneet niin kirjailijoita kuin heidän teoksiaan tarkastelleita tutkijoitakin. Viola Parente-Čapková (2013) avaa artikkelissaan ”Corinnesta ja

Consuelosta Mirdjaan” naisten kirjoittamien taiteilijaromaanien ja muita poikkeavia naisyksilöitä kuvaavien romaanien lajiperinnettä. Parente-Čapková (2013) pohtii artikkelissa naisen taitelijuutta ja sen yhteensovittamista miehiseen taiteilijanneron myyttiin sekä oikeanlaisena nähtyyn naiseuteen L. Onervan *Mirdjassa*.

Tutkimusaiheeni on mielestäni ajankohtainen, sillä erilaisten identiteettien pohdinta niin tutkimuksessa kuin julkisessakin keskustelussa on hyvin näkyvää. Toisaalta myös elämän tarinallisuuden pohtiminen on hyvin ajankohtaista (ks. Meretoja 2019), vaikka elämän tarkastelemista kerronnallisuutta painottaen on myös kritisoitu (ks. Strawson 2004). Meretoja (2019, 59) kuitenkin toteaa, että postmodernin jälkeisen itsetietoisien kirjallisuuden keskeinen piirre on sen oman tarinallisuuden pohdinta, mihin kytkeytyy usein myös pohdintaa tarinoiden merkityksestä ihmisenä olemiselle. *Ensimmäinen nainen* tuo hyvin esiin ajatuksen elämän tarinallisuudesta, sillä siinä kokonainen elämä käydään läpi minäkertojan sisäisen puheen kautta. Teoksessa myös pohditaan elämän muistelemista, siitä kertomista: “Millä tavalla menneestä voi kertoa? Kun selaa vanhoja valokuvia, näkee hetkiä, mutta kuvien väliin jää isoja kaistaleita tapahtumista, ajatusten repaleita ja varjoja. Ja niistä juuri pitäisi kertoa.” (EN, 72.) Venhon teosta voisikin kuvailla Meretojan (2018, 24) määrittelemäksi metanarratiiviksi eli se pohtii omaa kertomisen prosessiaan ja kertomisen merkityksellisyyttä ihmisille. Toisaalta Venhon teokseen ja tutkimukseeni liittyy myös hyvin ajankohtainen ajatus kertomiseen liittyvästä vallasta (ks. Meretoja 2018). Määrittelemisen valta liittyy tutkimukseeni naisten kirjoittamisen mahdollisuuksien kautta; kenellä on valta sanoa mikä on oikeanlaista tekstiä ja mikä ei.

2. NARRATIIVINEN IDENTITEETTI

Ricoeurin narratiivisen identiteetin käsitteen taustalla on ajatus ajan, kertomisen ja identiteetin toisiinsa kietoutuvasta suhteesta. Ricoeurin (1988, 246; 1991a, 32; 1991b, 188) mukaan narratiivinen identiteetti on se, mikä muodostaa meidät, ja se voidaan nähdä niin yksilöillä kuin yhteisöilläkin. Narratiivisen identiteetin muotoiluun on vaikuttanut Ricoeurin (1991b, 189; 198) näkemys siitä, että identiteetistä puhutaan kahdella eri tavalla, jotka kuitenkin tulisi erottaa toisistaan: samuutena (*idem*) ja itseytensä (*ipse*). Identiteetin näkeminen samuutena viittaa siihen, että identiteetin nähdään pysyvän samana ajan kuluessa (Ricoeur 1988, 246; 1991b, 192; 1992, 113–124). Ricoeurin (1991b, 189–192) mielestä identiteetin näkemisessä pelkästään samuutena on kuitenkin ongelma, sillä täsmälleen samana pysyminen on mahdotonta ajan kuluessa. Sen sijaan identiteetin näkeminen itseytensä ottaa huomioon sen jatkuvan muutoksen, jonka alaisena minuus on (Ricoeur 1988, 246; 1991b, 192; 1992, 113–124). Kerronnan muodostama narratiivinen identiteetti toimii välittäjänä samuuden ja itseyyden välillä ja kykenee muodostamaan kestävän, ajanläpi säilyvän identiteetin (Ricoeur 1991b, 195; 1992, 124–125). Ihminen ja hänestä kerrottu tarina kietoutuvat siis erottamattomasti yhteen ja kertomus kuvaa aina henkilöhahmonsa identiteettiä (Ricoeur 1991b, 196–199; 1992, 143, 148). Ricoeurille (1991a, 21; 1992, 141) tarinan juoni on se, mikä tekee identiteetistä yhtenäisen ja juonellistaminen tarkoittaa sitä heterogeenisten ainesten synteisiä, monimuotoisten tapahtumien ja sattumusten kudelmaa, joka muodostaa kertomuksen.

Narratiiviselle identiteetille on olennaista tulkinta. Ricoeur (1991a, 25–26) esittää, että tarinoiden kokoonpanon prosessi saa lopullisen muotonsa vasta lukijan käsittelyssä, ja että kertomuksen mieli ja merkitys muodostuu siitä, miten tekstin ja lukijan maailmat risteävät. Ajatus lukijan vaikutuksesta narratiiviseen identiteettiin yhdistyy selvästi lukijaa painottavaan kirjallisuudentutkimuksen suuntaukseen ja esimerkiksi Roman Ingardenin, Wolfgang Iserin ja Hans Robert Jaussin näkemyksiin lukijan ja teoksen suhteesta (ks. Alanko 2001). Ricoeurin ajattelussa ei kuitenkaan ole kyse vain kirjallisuuden lukemisesta ja tulkinnasta, sillä hänen mukaansa tarinat kietoutuvat tiiviisti myös todellisten ihmisten ja elämien ympärille. Ricoeurin (1991b, 199) teoriassa kertominen ei siten tarkoita ainoastaan suullista tai kirjallista tarinankerrontaa, vaan kaikenlainen itsetutkiskelu ja käsitykset, jotka muodostamme itsestämme, voidaan nähdä kertomuksen muodostamisena ja itsensä lukemisena.

Tulkintaan vaikuttavat aina kerronnan traditio ja kulttuuriset tarinat. Ricoeurin (1991b, 188; 196–198) mukaan opimme olemaan oman kertomuksemme kertoja ja sankari, mutta emme

koskaan tule kertomuksemme kirjoittajiksi, sillä tarinamme seurailee aina jo aiemmin kerrottuja tarinoita. Tulkinta on aina yhteydessä ympäröivään maailmaan ja sen luomiin kuviin, ja siksi narratiivista identiteettiäkin rakennetaan niiden arvojen, normien, ideoiden, mallien ja sankarien kautta, joissa yksilö tunnistaa itsensä. Toisaalta identiteetin rakentamiseen liittyvät myös erot, joten yksilö voi rakentaa itseään myös negaation kautta. (Ricoeur 1992, 121.) Meretoja (2018, 74) muotoilee asian niin, että tulemme niiksi, joita olemme, dialogissa meille merkityksellisten ihmisten kanssa.

Meretoja (2018) näkee Ricoeurin tavoin, että ympärillämme olevat kulttuuriset tarinat vaikuttavat narratiiviseen identiteettiin. Meretoja (2018, 63) kuitenkin lisää, että monenlaiset tarinat voivat vaikuttaa elämästä kerrottuun tarinaan. Elämä ei koskaan seuraa siististi vain yhtä kertomisen traditiota, vaan lopputulos on paljon sotkuisempi, monien vaikutteiden summa, mihin vaikuttaa kulloinkin konteksti (Meretoja 2018, 63, 65). Meretoja (2018, 19) myös huomauttaa, että kulttuuriset mekanismit, jotka ohjaavat kokemuksesta kertomista, eivät ole koskaan täydellisen tiedostettuja. Meretojan (2018, 18) mukaan on lisäksi hyvä tiedostaa, että kanoniset tarinat siitä, mitä meidän pitäisi olla, ovat myös usein syynä ahdistukselle ja identiteetin menetykselle, kun elämämme eivät vastaakaan näitä tarinoita. Narratiivisen terapian ajatuksiin kuitenkin kuuluu, että tullessamme tietoisiksi kulttuurisista tarinosta, jotka ohjaavat meitä kertomaan kokemuksestamme, emme ole enää niin sidottuja noihin tarinoihin ja voimme kuvitella vaihtoehtoja (Meretoja 2018, 18).

Narratiivisen identiteetin tulkintaan liittyy läheisesti ajallisuus; tulkitsemme mennyttä nykyisyyden näkökulmasta ja heijastamme itsemme tulevaisuuteen. Meretojan (2018, 67) mukaan narratiivisen identiteetin sydämessä onkin käsitys mahdollisista elämisistä, joiksi elämämme voisi kehittyä. Ricoeur (1988, 249) taas kutsuu kertomusta ajatuskokeeksi, jolla pyrimme asuttamaan meille tuntemattomia maailmoja. Meidän on mahdollista kuvitella itsemme toisenlaisina ja kertominen voi olla kannanotto siihen, mitä haluamme olla (Ricoeur 1988, 249; 1992, 148). Ricoeurin (1988, 249) mielestä tarinankerronta voi jopa toimia provokaationa olla ja toimia eritavoin.

Narratiivisen identiteetin muodostava tulkinnan prosessi on olennaista sille, keitä olemme, vaikka se ei koskaan tule valmiiksi. Se on dynaaminen prosessi, jossa erilaiset osaset vaikuttavat toisiinsa ja muodostavat aina uuden käsityksen. Jokainen tulkintakerta on siten erilainen, samoin kuin jokaisen tulkitsijan muodostama kokonaisuus. (Meretoja 2018, 64.) Toisaalta prosessissa näkyy myös kerroksellisuus, sillä narratiivinen identiteetti rakentuu aina

aiemmin kerrotun päälle. Siten narratiivinen identiteetti muodostuu korjauksista, joita aiempiin tarinoiniin tehdään ja toisaalta odotuksista, joita lukijalla on tarinalle. (Ricoeur 1988, 247; 1991a, 22.) Ricoeur (1988, 248) vertaakin narratiivista identiteettiä hermeneuttiseen kehään, jossa tiedon nähdään muodostuvan tulkitsijan, tekstin ja kontekstin välisessä vuorovaikutuksessa, jossa tulkitsijan ennakkokäsitykset ohjaavat myöhempiä tulkintoja (ks. Mikkonen 2001, 66). Narratiivinen identiteetti ei siis ole vakaa ja saumaton identiteetti vaan se on aina liikkeessä ja uudelleentulkinnan alaisena. Narratiivinen identiteetti on siten hyvin linjassa postmodernin identiteettikäsityksen kanssa (ks. Hall 2002, 22–23).

Kerrontaan liittyy aina vallankäyttöä, mikä on huomioitava myös narratiivisen identiteetin kohdalla. Ricoeurin (1992, 140) toteaa, että tarinat eivät koskaan ole eettisesti neutraaleja. Se, kenen tarinat pääsevät esille, pääsee määrittelemään, mitä on tapahtunut. Toisaalta myös elämää ohjaavien kulttuuristen tarinoiden määrittelyssä on mukana valta, sillä yhteiskunnallisesti etuoikeutetussa asemassa olevien on helpompi määritellä, millaisten tarinoiden mukaan he haluavat elää, kuin heikommassa asemassa olevien (Meretoja 2018, 71; 2019, 62). Meretoja (2018, 89) kuitenkin huomauttaa, että tarinat itsessään eivät ole hyviä tai pahoja. Eettisesti merkittävää on sen sijaan se laajentavatko vai pienentävätkö tarinat käsitystämme siitä, mikä on mahdollista ja mikä ei. Kukaan ei myöskään ole vain uhri tai vihollinen, sillä tarinat antavat mahdollisuuden molempiin (Meretoja 2018, 23). Samoista aineksista on siis mahdollista kertoa hyvin erilaisia tarinoita.

Narratiivisen identiteetin käsitettä voidaan soveltaa niin henkilöihämiöihin kuin todellisiin ihmisiin, mikä käy yhteen Tiina Käkelä-Puumalan (2001, 241) näkemyksen kanssa, jonka mukaan henkilöihämoja voidaan arvioida samaan tapaan kuin todellisia ihmisiä. Siten näen myös *Ensimmäisessä naisessa* Sylvin elämästään kertomisen itsetulkintana, narratiivisena prosessina, jossa on mahdollisuus muovata itsensä uudelleen. Ricoeurin juonellistamisen ajatuksen kautta Sylvin elämäntarinan läpikäymisestä syntyy enemmän kuin pelkkä sarja tapahtumia; Sylvin kertomus kuvaa hänen identiteettiään ja siksi on mielekästä pohtia mitä asioita ja miten Sylvi kertoo. Aloitan seuraavassa luvussa Sylvin henkilöihähmon tarkastelun käymällä läpi Sylvin käsityksiä itsestään kirjailijana ja noiden käsitysten suhdetta Woolfin, Beauvoirin ja Cixousin esittämiin naisten kirjailijuuden haasteisiin. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan sitä, millä keinoin Sylvi muokkaa narratiivista identiteettiään muotoon, jossa kirjailijuuden haasteista olisi mahdollista päästä yli. Lopuksi pohdin millaisten seikkojen varaan Sylvi rakentaa omaa kirjailijuuttaan ja ääntään kirjailijana.

3. KIRJAILIJUUDEN HAASTEET

Naantalissakin oli sitä räpistystä: otin päiväkirjan ja kirjoitin kaksi sanaa, yhden lauseen, sitten tuli keskeytys – Urhon kutsumat vieraat tulivat etuajassa – puutarhuri halusi kysyä kukkapenkin kitkemisestä – emäntä kysyi retkieväistä – lapset halusivat uimaan – Urho etsi valkoista paitaansa – Urho kysyi, mihin aikaan Matti ja Marja olivat tulossa – Urho kysyi, onko Seppästä näkynyt, entä koska toinen adjutantti tulisi – Panin vihkonni pois. (EN, 15.)

Ensimmäisessä naisessa Sylvin kertomuksessa ovat vahvasti läsnä naisten kirjailijuuteen yleisemminkin liitetyt materiaaliset haasteet, jotka Woolf (1990, 12) kiteyttää osuvasti toteamalla: “---naisella on oltava rahaa ja oma huone jos hän aikoo kirjoittaa ---”. Lause kuvaa hyvin sitä, miten ilman omaa varallisuutta, aikaa ja rauhaa on hyvin vaikea tuottaa merkittävää kirjallisuutta, mikä on historian saatossa ollut suuri este monien naisten kirjoittamiselle. Sylvi on *Ensimmäisessä naisessa* hyvin etuoikeutetussa asemassa valtiopäämiehen vaimona, taloudellisesti turvattuna ja hyvin normeihin sopivana naisena. Silti hänenkin kertomuksessaan näkyy, miten perheeseen, taloudenhoitoon ja edustamiseen liittyvät tehtävät täyttävät Sylvin päivät lyöden kapuloita kirjailijuuden rattaisiin.

Materiaaliset esteet eivät kuitenkaan ole naisten kirjailijuuden ainut haaste. Woolf (1990, 133) nimittäin tuo myös esille sen, miten kirjallisia konventiota on pitkään hallinneet miehet, ja siksi kirjat usein ylistävät miehisiä hyveitä, vahvistavat miehisiä arvoja ja kuvaavat miesten maailmaa. Woolf (1990, 133) näkee, että naisten näkemys maailmasta ja siten myös heidän kirjoittamansa kirjallisuus on toisenlaista, mikä on usein johtanut siihen virheelliseen päätelmään, että heidän kirjallisuutensa olisi huonompaa kuin miesten. Woolfin näkemyksessä on yhteys Beauvoirin (2020) kuvaamaan naisen toiseuteen suhteessa mieheen. Beauvoirin (2020, 43) mukaan mies käsitetään ensisijaiseksi, oletusarvoksi, jonka mukaan nainen aina määrittyy. Yhteiskunta ei Beauvoirinkaan (2020, 658) mukaan mahdollista naisille samaa kuin miehille, joten ongelman ydin ei ole naisissa vaan ympäröivässä maailmassa. Oli naisen rooli mikä tahansa, se on aina sidottu sukupuoleen, ja siten naisten mahdollisuudet esimerkiksi taiteilijoina ja kirjailijoina, eivät ole koskaan samat kuin miesten. Luovien nerojen rooli on aina varattu miehille. (Beauvoir 2020, 598–660.)

Ensimmäisessä naisessa Sylvi kuvaa omaa pientä huonettaan, kirjoituskomeroaan, jossa hän pystyy kirjoittamaan, piilossa muulta maailmalta (EN, 208). Kirjoittaminen on aina ollut tärkeä osa Sylvin elämää; päiväkirjat ovat olleet henkireikä ja muutamia teoksiakin on julkaistu.

Kirjoituskomeron lukitun oven ulkopuolella odottavat kuitenkin arkisten velvollisuuksien lisäksi arvostelu ja yleiset käsitykset siitä mitä kirjailijan tulisi olla ja millaista hyvän tekstin pitäisi olla. Siellä odottaa Woolfin ja Beauvoirin kuvaama toiseus, jonka Sylvi on myös sisäistänyt. Sylvi kokee tekstinsä vääränlaiseksi ja itsensä riittämättömäksi kirjailijana. Se ei ole tarpeeksi, oikeanlaista tai sävyistä: “--- kun aloin jotain hahmotella, häpesin lauseitani ja kyllästyin jo ennen kuin sain pistettä paperiin.” (EN, 15.) Sylvi kokee ahdistusta sopimattomuudestaan kulttuuriseen tarinaan, jota suurista kirjailijoista kerrotaan (ks. Meretoja 2018, 18). Häneltä puuttuu turvallinen mielen sisäinen tila, jossa voisi kirjoittaa.

Kiinnostavan ristiriidan Sylvin kokemukselle kirjailijuuden mahdollisuuksien vähyydestä muodostaa kuitenkin se, että 1960-luvulla naiset saattoivat aivan hyvin elättää itsensä kirjailijoina ja vieläpä hyvin arvostettuina sellaisina. Saija Isomaa ja Riikka Rossi (2013, 21) kertovat, että monet sotien jälkeisen modernismin keskeisistä taiteilijoista olivat juuri naisia. Hyvä esimerkki ajan menestyneestä naiskirjailijasta on Marjaliisa Vartio, niin Venhon teoksen fiktiivisessä maailmassa kuin todellisuudessakin. Naisilla oli siis mahdollisuuksia menestyä kirjailijoina, mutta tästä huolimatta Sylvi ei koe kirjailijuutta itselleen mahdolliseksi. Syitä voi etsiä esimerkiksi julkisesta roolista, joka aiheuttaa sen, ettei Sylville anneta niin paljon vapauksia kuin joillekin muille naisille. Sylvin kokemus on, että esimerkiksi kriitikot eivät anna hänelle tunnustusta kirjailijana: “Kriitikot irvivät: presidentinrouva haaveilee kesähuvilallaan. --- Ja kaikkien muiden mielestä minun pitäisi kaivata jotain muuta, tehdä jotain muuta kuin muotopuolia kirjojani.” (EN, 225.) Sylville julkisuus on pakollinen paha, jotain mikä määrittelee hänen elämänsä, vaikka Sylvi on joutunut rooliin ilman omaa syytään. Julkisuus, presidentin puolisona oleminen, on Sylvin kokemuksessa merkittävä tekijä siinä, että häntä ei tunnusteta ja tunnusteta kirjailijana; kaikkea tarkastellaan hänen asemansa läpi, eikä koskaan hänen omana työnään. Paradoksaalisesti Urhon rinnalla Sylvi kokee olevansa aina kaikkien nähtävillä kenenkään koskaan todella näkemättä häntä. (EN, 16, 21, 31, 36, 106, 197.)

Toisaalta naisten kirjailijuutta 1960-luvun Suomessa tarkasteltaessa on myös syytä pohtia, oliko naisten toiseus yhteiskunnassa ja kirjailijoina kuitenkin kokonaan poistunut, vaikka esimerkkejä menestyneistä naiskirjailijoista löytyykin. Mahdollisuudet eivät ainakaan Venhon teoksessa näyttäytyä täsmälleen samanlaisina, sillä miehet ovat edelleen kirjallisuuden portinvartijoita ja määrittelijöitä (EN, 224). Siten Sylvinkin kokee kirjailijuuden mahdollisuuksiaan rajoittavan julkisen roolin lisäksi hänen miehisisistä arvoista poikkeava tapansa kirjoittaa: “Kirjailijat kirjoittavat tärkeistä asioista, sodasta ja rauhasta, minä katselin

lasten leikkejä, muistin miten valo läikähteli Metsäpirtin keltaisen talon seinissä --- Minun asiani olivat vähäpätöisempiä, ja tunteet huuhtoivat kaiken yli. Niin, kirjailijaksikin minä olin väärää lajia.” (EN, 100.) Sanoista näkyy, miten käsitys oikeanlaisesta kirjallisuudesta vaikuttaa Sylvin narratiiviseen identiteettiin, sillä se rajoittaa hänen käsitystään siitä, mitä hänen on mahdollista olla (ks. Meretoja 2018, 89). Sylvi ei kuitenkaan ole kokemuksensa kanssa yksin, sillä Cixous (2013, 37–38) tiivistää osuvasti naisten edelleen kirjailijoina kokemaa toiseutta vuonna 1975 ilmestyneessä tekstissään “Meduusan nauru”:

Minä tiedän, miksi et ole kirjoittanut. --- Koska kirjoittaminen on yhtä aikaa liian ylevää ja liian hienoa; se on varattu suurille, siis “suurmiehille” – mitä typeryyksiä. Olet sinä vähän kirjoittanutkin, salaa. Mutta siitä ei ollut miksikään. Teit sen salassa, rankaisit itseäsi etkä mennyt loppuun asti.

Tekstissään Cixous (2013, 39) kuvaa, miten naiset ovat sisäistäneet toiseutensa ja tulleet itse itsensä vihollisiksi. Sylvikään kohdalla suurimpana esteenä kirjoittamiselle eivät lopulta näyttäyty muut ihmiset, vaan hänen omat ajatuksensa ja tunne riittämättömydestä, joka saa epäilemään jokaista kirjoitettua sanaa (EN, 179). Cixouxin kuvaaman kokemuksen riittämättömydestä kirjailijana tekee Sylvin kohdalla erityisen näkyväksi puoliso Urho, jolta kirjoittaminen sujuu Sylvin mielestä helposti, ilman epäilyä tai epävarmuutta (EN, 101). Sylvi kokee, että Urhon rinnalla, julkisessa roolissa, hän ei ole koskaan päässyt kasvamaan omaksi itsekseen kirjailijana tai ihmisenä (EN, 116).

Sylvi kertoo Venhon teoksessa eläneensä elämänsä äitinä ja puolisona jättäen sivuun omat haaveensa. Tarinan nykyisyydessä Sylvi on kuitenkin 66-vuotias ja elämässään vaiheessa, jossa asiat, joiden varaan hänen identiteettinsä on aiemmin rakentunut, liukuvat aina vain kauemmaksi. Lapset ovat kasvaneet aikuisiksi ja vaimona oleminen on tyypistynyt toveruuteen ja edustustehtäviin (EN, 28–29, 69, 75). Äitiydessä ja rakkaudessa koetut menetykset, mutta myös epävarmuus ja itsekritiikki nakertavat Sylviä, vaikka hän on yrittänyt työntää asiat syvälle mielensä perukoille: “En halunnut hajottaa mitään, olin paketoinut muistotkin lokeroihinsa siisteiksi nyysteiksi.” (EN, 201.) Sylvin suhde kirjoittamiseen on kuitenkin yhteydessä hänen suhteeseensa menneisyyteen ja itseensä, joten tiukasti mielen kaapin perälle paketoituneet surut, yksinäisyys ja riittämättömyys ovat esteenä sille, että Sylvi voisi kirjoittaa. Kyetäkseen vielä kirjoittamaan Sylvin on siis löydettävä tapa elää kipeiden asioiden kanssa ja hyväksyä itsensä kaikkine puutteineen. Hänen on rakennettava itsestään kertomus, joka ei ole muiden luoma.

4. UUDEN KUVAN RAKENTAMINEN

Ensimmäisessä naisessa Marjaliisa on tärkeä Sylvin narratiivisen identiteetin uudelleen rakentamisen ja kirjailijuuden mahdollistamisen kannalta, koska Sylvi ajattelee Marjaliisan nähneen kirjailijan, kollegan, Kekkosen rouvan takana (EN, 17, 90). Sylvi ei siis tunnu kaipaavan vain ystäväänsä, vaan ymmärtäjänsä ja tukijaansa: “Sinä ymmärsit kirjoittamistani. Ja se, joka sitä ymmärtää – horjuvuutta, osuvuutta – tajuaa kipeimmän kohdan minussa.” (EN, 20.)

Venhon teoksen ensimmäisessä osassa Marjaliisa on läsnä vain Sylvin sisäisen puheen kohteena ja Sylvi suhtautuu alussa huvittuneesti tapaansa puhua kuolleelle Marjaliisalle mielessään: “Hymähdän itsekseni, tällainenko minusta on tullut, puhun itsekseni kuolleille.” (EN, 38.) Ensimmäisessä osassa Sylvi kertoo lapsuudesta, nuoruudesta, rakastumisesta ja äidiksi tulemisesta. Hän itse haluaa jakaa muistoja ja suurimmaksi osaksi muisteleminen tuntuu hyvältä. Toisessa osassa Sylvin muistot käyvät kuitenkin raskaammiksi ja kertomisen tilanne muuttuu. Sylvi muistelee roolinsa muuttumista julkisemmaksi, sairastumistaan reumaan, Urhon syrjähyppyjä, yksinäisyyttä, rakkauden kaipuuta ja poikiensa irtautumista hänen siipiensä suojasta. Niitä Sylvi ei koe pystyvänsä käymään yksin läpi: “Tulisit tähän, puhuttaisiin, puhuminen panisi asioita paikoilleen, järjetön toivehan se on.” (EN, 83.) Pyyntö ei kuitenkaan ole järjetön, sillä se saa Marjaliisan tulemaan paikalle konkreettisemmin ja ottamaan aktiivisemmän roolin: “Kurkistan ovesta. Siinä sinä olet, sydän kiepahtaa rinnassa. Tietysti. Tiesin, että tulisit. Katsot järvelle ajatuksiisi vaipuneen näköisenä. - Onko Iso-Ruonan vesi lämmintä?” (EN, 88.) Marjaliisa ei teoksen toisessakaan osassa ole paikalla todellisena ihmisenä, mutta on Sylvin ajatuksissa läsnä vahvemmin.

Marjaliisa on Sylvin mielen luoma fantasia, kuva ihmisestä, joka näkee Sylvin kokonaisena ihmisenä ja varteenotettavana kirjailijana. Marjaliisan kautta Sylvi pystyy itsekin näkemään itsensä selkeämmin: “Sinulle puhuminen rajaa koko ajan eroa meidän välillämme, se tekee mustaa rajaviivaa, joka onkin omaa ääriviivaani. Tämän takia pidän sinusta, tajuan. Erilaisuutesi valaisee minulle sen joka olen.” (EN, 133.) Omien ääriviivojensa löytäminen on Sylville tärkeää, sillä hänen käsitykseensä itsestään, niin kirjailijana kuin äitinä ja vaimonakin, vaikuttaa vahvasti muiden luomat määritelmät. Sen vuoksi Sylvi haluaa nähdä oman kuvansa, moniulotteisuuden, kokonaisen ihmisen, eikä vain sitä kuvaa, jonka muut ovat hänestä luoneet (EN, 91). Siihen hän ei kuitenkaan koe pystyvänsä yksin, vaan kaipaa Marjaliisan apua: “Itse minä voin yrittää vain sanoilla. Ja siihen minä sinun apuasi tarvitsen. Väitänpä vaan, että sanat

ovat tuhat kertaa savea hankalampi väline. Koko ajan joka suuntaan pakenemassa, kätkemässä piiloviestejä itseensä, paljastamassa sen minkä haluan pitää salassa” (EN, 91.) Sylvi pyytää mielessään Marjaliisaa tulemaan luokseen ja antamaan tukeaan matkalla muistojen läpi, sillä rajoittavia tarinoita vastaan taisteleminen ei ole helppoa aivan yksin.

Marjaliisa ei kuitenkaan ole Sylville pelkkä myötäilijä, vaan Marjaliisa osaa olla myös vaativa. Ilman Marjaliisaa Sylvi ei saisi itseään käymään kaikkein vaikeimpia asioita läpi: “Miksi painostat minua puhumaan tästä. En haluasi, olen haudannut pettymykset mielenpohjaan ja ne ovat tiivistyneet kovaksi kerrokseksi, jonka läpi suru ei pääse, miksi louhisin sitä hajalle.” (EN, 99.) Marjaliisa ei pyynnöistä huolimatta anna Sylvin jäädä polulle makaamaan, vaan pakottaa jatkamaan: “Jatka, vaadit, istut takkatulen loimussa. Punainen päiväkirja on pöydän kulmalla, kortti välissä, ja kirjekuoren käsiala liikauttaa jotain unohtunutta minussa. Jos luen on pakko tunnustaa että se kaikki tapahtui --.” (EN, 144.) Marjaliisan vaatimukset jatkamisesta ovat merkittävässä roolissa siinä, että Sylvi kahlaa läpi muistojen ja pystyy luomaan itsestään uuden muotokuvan, joka ei ole muiden määritelmien kautta maalattu. Marjaliisan kautta Sylvi joutuu myös kohtaamaan asiat, joita pelkää muiden itsestään ajattelevan:

Hätkähdän ääntäsi, siinä on pilkkaa, tietysti ivaat kirjoittamistani, josta en ole saanut sentimentaalisuutta riisuttua. Sinä, maanläheinen Marjaliisa, multaa ja tulta, et ymmärrä minun korsettejani ja tiukkoja voitäni, sanojeni jäykkiä asentoja. Olet kyllästynyt lauseisiini, niinkö, oletko kyllästynyt minuun? (EN, 217.)

Narratiivista identiteettiä luodaan suhteessa muihin (ks. Ricoeur 1992; Meretoja 2018, 74), mikä näkyy myös Sylvin kertomuksessa, jossa hän muotoilee omaa kuvaansa monimuotoisessa dialogissa Marjaliisan kanssa. Kuvitellulta Marjaliisalta Sylvi saa tukea ja apua, mutta toisaalta joutuu myös kohtaamaan pelkonsa, käymään ne läpi ja rakentamaan identiteettiään muotoon, jossa ei enää pelkää. Asioiden läpikäyminen Marjaliisan kanssa on Sylvin yritys päästä irti rajoittavista ajatuksista, mikä yhdistyy selvästi Meretojan (2018, 18) kuvaamaan narratiivisen terapian ajatuksen.

Myös Ciouxin (2013, 52–53) näkemyksissä naisten kirjoittamisesta on mukana ajatus nousemisesta kahlitsevien määrittelyjen yläpuolelle. Kirjoittaminen omana itsenään, kokonaisena ihmisenä, riuhtaisee irti kulttuurin rakentamasta ja minuuteen omaksutusta rakenteesta, jossa nainen on toinen, syyllinen, aina liikaa sitä tai tätä. Ja jos ei liikaa niin ainakin liian vähän. (Cixous 2013, 43.) Naisen on siis Cixousin (2013, 43) mielestä kirjoitettava

löytääkseen uudenlaisen, kapinallisen kirjoituksen, joka mahdollistaisi annetun tarinan muuttamisen. Cixous (2013) myös esittää, että vaikka naisen ruumis, äitiys, vaimous ja seksuaalisuus ovat usein kahleita, niiden ei ole pakko olla. Ne ovat myös mahdollisuus, jotain mitä pitää vapauttaa, jotta uutta voisi syntyä: "Kirjoita itsesi: ruumiisi täytyy tuoda itsensä kuuluviin. Silloin tiedostamattoman valtavat voimavarat purkautuvat ---." (Cixous 2013, 43.) Cixouxin tekstiä voisi tulkita niin, että hän kehottaa kirjoittamaan kokonaisuutena ihmisenä, laittamalla itsensä tekstiin kokonaan, peittelemättä sitä, mitä yhteiskunnassa ei tavallisesti haluta nähdä. Pitää siis puskea kaiken läpi, unohtaa muiden luomat säännöt ja luoda uudet, omat. Sylvinkin kertomuksessa on mukana pyrkimys irrottautua kahlehtivasta tarinasta, jonka mukaan hän ei ole sopiva kirjailijaksi. Sylvi tietää, että kirjoittaakseen hänen on jätettävä muiden mielipiteet huomiotta ja kirjoittaa omana aitona itsenään: "Hyvän kirjoittamisen avain on lakata ajattelemasta mitä kansalaiset odottavat." (EN, 221.) Muiden mielipiteiden unohtaminen vaatii kuitenkin rohkeutta ja vahvuutta, ja niitä Sylvi itselleen hakee rakentaessaan narratiivista identiteettiään.

Sylvi rakentaa itsestään kuvaa rohkeana oman tiensä kulkijana kapinoimalla hänelle asetettuja odotuksia vastaan. Sylvin kertomuksessa kapina näkyy hänen sisällään kiehuvina voimakkaina tunteina. Vihasta kertominen tuntuu olevan Sylvin tapa sanoa, ettei päällepäin näkyvästä vaikutelmasta huolimatta ole alistunut rooliin, johon muut häntä asettelevat: "Menin komeroon ja purin nyrkkiäni, etten sanoisi kovasti, tulin naama punaisena ulos." (EN, 12.) Myös hyvin jyrkät lausunnot julkisuudesta ja avioliitosta kertovat Sylvin kapinasta. Sylvi sanoo, ettei "kuulu avioliiton kannattajiin" ja ettei piittaa "sopivuuksista" (EN, 36, 68). Julkista rooliaan vastaan Sylvi kapinoi kertomalla ylpeänä siitä, ettei alistu niihin odotuksiin, joita häneen kohdistuu: "Eipä voi kovin monessa maassa ensimmäinen nainen yksikseen liikusella. Minä en siihen lupia kysele." (EN, 87.) Sylvi kapinoi julkisuutta vastaan myös korostamalla tarinassaan, että todellisuudessa hän on jotain paljon arkisempaa, kuin julkinen rooli voisi antaa ymmärtää: "Minä olen siivoojamuija, pesijäeukko, auta armias miten hankalaa oli alkuun presidentin rouvana kun jouduin taistelemaan oikeuksistani tehdä hommia myös itse ---." (EN, 204.)

Sylvin tarinassa turvallinen ympäristö auttaa luomaan myös turvallisen mielen tilan, jossa määritelmiä vastaan voi kapinoida. Katerman mökki edustaa Sylville turvapaikkaa, jossa ei tarvitse olla muiden näkyvillä ja arvosteltavana (EN, 41). Myös mökkiä ympäröivä luonto tarjoaa suojaa, jossa vaikeat asiat uskaltaa kohdata ja narratiivisen identiteetin voi rakentaa

uudelleen. Luonnossa Sylvi tuntee olevansa omassa elementissään, eikä pelkää: ”Ei, metsässä minä en pelkää. --- Metsä on suoja, se sulkeutuu ympärilleni ja hengittää.” (EN, 159.)

Maiseman käsitteellä voidaan viitata niin luonnon maisemaan kuin ihmisen ja ympäristön suhteeseen (Jäntti, Saresma, Sääskilahti & Vallius 2014, 10). Sylvin kertomuksessa maisema on toisinaan katseen kohde, mutta hyvin usein ympäristöä kuvataan paljon juuri vuorovaikutuksessa Sylvin kanssa. Sylvi puhuu paljon siitä miltä luonto tuntuu ja kuvaa itseään osana sitä. Metsässä yksinäisyys ja näkymättömyys eivät vaivaa ja Sylvi kokee löytävänsä rauhan: ”Tunnen melkein katoavani ja sulautuvani metsään, olen osa maisemaa tässä kannon nokassa. Näen neulaset, muurahaiset, puunjuureen pudonneen sinisen linnunmunankuoren. Näen kaiken, kukaan ei katso minua.” (EN, 24.) Metsässä se, että kukaan ei näe Sylviä, ei ole surullista tai yksinäistä, vaan hän kokee olevansa rauhassa ja omalla paikallaan. Luonnossa Sylvi on omassa elementissään ja kontrollissa. Luonto ei arvostele tai yritä määritellä Sylviä. ”Luonto ei torju mitään. Se antaa ajatusten, asioiden, elämisen tulla, niin kuin veden joka menee kivien välistä, pienimmästäkin aukosta se valuu, läpäisee hiekan ja maakerrokset.” (EN, 136.) Metsä heijastaa Sylvin tunteita ja sisäistä maailmaa (ks. Kuusinen 2008, 249; Hiltunen 2014, 64).

Sylvi ei ole ensimmäinen nainen, joka on mennyt huoliensa kanssa metsään. Myös Iiris Kuusisen (2008, 83) tutkimuksessa luonto on merkittävässä roolissa hänen tutkimiensa kirjallisuuden naishahmojen itsensä etsimismatkoilla. Luonto tarjoaa lohtua, seuraa, kumppanuutta ja riippumattomuutta. Se näyttäytyy tarinoissa ilon, rauhan ja voiman lähteenä, mutta myös ilmaisee hahmojen tunteita. (Kuusinen 2008, 83, 94.) Myös Tiina Seppä (2020, 38), joka on tutkinut itämerensuomalaista kansanrunoutta, tulkitsee metsän edustavan huolirunoissa naiselle turvapaikkaa, joka kuuntelee. Seppä myös näkee huolirunojen esittämän metsän edustava korviketta puuttuvalle tai sietämättömälle ihmisyyhteisölle tai perheelle. Metsä näyttäytyy runoissa paikkana, joka ottaa naiset suojiinsa arvostelematta (Seppä 2020, 38). Seppä (2020, 40) näkee kansanrunoissa metsään menemisen naiselle myös emansipatorisena vastarintana, pyrkimyksenä vastustaa naiseen kohdistuvaa kontrollia.

Nämä aiemmat tulkinnat metsän merkityksestä naisten kuvauksissa sopivat hyvin myös Sylviin. On kuitenkin myös hyvä huomata, että naisen ja luonnon liittäminen yhteen kytkeytyy perinteiseen länsimaiseen ajatteluun sisältyvään dualismiin, jossa naiset ja luonto on kytketty toisiinsa ja nähty miehiä ja kulttuuria vähempiarvoisina (ks. Hollsten 2013, 303). Tätä dualismia on kuitenkin Anna Hollstenin (2013, 303) mukaan pyritty myös arvottamaan

uudelleen ja ymmärtämään sen perinteestä poiketen myönteisessä valossa. Esimerkiksi ekofeministit ovat edustamastaan suuntauksesta riippuen pyrkineet joko purkamaan dualistista ajattelua tai vaihtoehtoisesti uusintaneet sitä kääntämällä hierarkisesti jäsenyneet vastakohtaparit toisinpäin niin, että nainen ja luonto vaihtavat paikkaa miehen ja kulttuurin kanssa (Hollsten 2013, 303). Ajatus hierarkian kääntämisestä nurinniskoin näkyy myös *Ensimmäisessä naisessa*, jossa Sylvi rinnastaa itsensä luontoon ja Urhon kaupunkiin esittäen kuitenkin asian niin, että luonto näyttäytyy kaupunkia miellyttävämpänä ja autenttisempänä ympäristönä (EN, 32). Narratiivisen identiteetin kautta asiaa voisi tulkita niin, että Sylvi luo itsestään kuvaa aitona ja teeskentelemättömänä ihmisenä, mikä välittyy myös hänen teksteihinsä.

Myös Sylvin tarinassa pariskunnan kuluneista mökkivaatteista, näkyy hierarkioiden uudelleen järjestäminen. Sylvi ajattelee, että Urho ei anna hävittää hiutuneita verryttelyhousujaan, koska haluaa luoda tietynlaista kuvaa itsestään: “Ei mikään hienoilija, vaan kansan mies, tukkijätkän kävely ja rispaantuneet raappahousut. Ja hän juoksee kovaa, haluaa että kyläläiset näkevät miten askel vetää, ja jos aita tulee eteen, hän ottaa aidantolpasta kiinni ja loikkaa yli.” (EN, 83.) Sylvi sen sijaan ei välitä muiden katseista, vaan siitä miltä vaatteet tuntuvat (EN, 83). Kertomalla erosta suhtautumisessa mökkivaatetukseen Sylvi luo mielikuvaa itsestään aitona, todellisuudessakin maaseutua ja arkisuutta rakastavana, vertaamalla itseään Urhoon, joka miettii lähinnä muiden katsetta. Sama tulee esille myös suhteessa kuvanveistäjä Essi Renvallin tekemiin kipsiveistoksiin; Urho haluaa Sylvin mielestä kipsisen päänsä takan reunalle, jotta muut näkisivät hänet, mutta Sylvi haluaa itsestään kipsisen muotokuvan, koska haluaa nähdä itse itsensä uudessa valossa. (EN, 91.) Sylvi luo omaa narratiivista identiteettiään Urhon kautta, mutta erityisen merkityksellistä kirjailijuuden rakentamisen kannalta näissä kertomuksissa on, että Sylvi tulkitsee tarinoita itselleen edullisesta näkökulmasta, vaikka samoista aineksista voisi tietenkin muodostaa myös aivan toisenlaisen kuvan (ks. Meretoja 2018). Tarinoiden taustalla kuultaa ajatus siitä, että Sylvin kokema riittämättömyys kirjailijanakin saattaa siis olla vain näkökulmasta kiinni.

5. OMIEN ÄÄRIVIIVOJEN MÄÄRITTELEMINEN

Sylvin kertomassa tarinassa lapsuus nousee vahvasti esille. Lapsuus edustaa aikaa, jolloin Sylvi kokee olleensa oma itsensä, ja sieltä hän toivoo löytävänsä myös oman äänensä kirjailijana: “Menen omiin metsiini. Siellä minulle on tilaa vaellella. Kirjoitan lapsuudesta, nuoruudesta ennen Urhoa, kirjoitan sillä äänellä, joka minulla silloin oli, Sylvi Uinon äänellä.” (EN, 127.) Lapsuus ja suhde vanhempiin nousee esille myös osana Kuuselan (2008) tutkimia suomalaisten kirjallisuuden naisten uudestisyntymismatkoja. Kuuselan (2008, 115–116) mukaan lapsuuden muisteleminen on tyypillinen vaihe näillä kirjallisuuden naisten itsensä etsimismatkoilla ja muistojen ollessa positiivisia, niistä ammennetaan voimaa vastoinkäymisiä kohdatessa. Kuvaus sopii hyvin Sylvinkin suhteeseen lapsuusmuistoihinsa, jotka ovat pääosin onnellisia. Lapsuuden onnellisista muistoista Sylvi ammentaa voimaa ja inspiraatiota myös kirjoittamiseensa. Sylvi haluaa muistoissaan palata aikaan ennen muiden tekemiä määritelmiä, jotka ovat aiheuttaneet ahdistusta ja kykenemättömyyttä kirjoittaa. Lapsena Sylvi koki olevansa vapaa maailman asettamista rajoitteista, rohkea ja peloton (EN, 233). Lapsen äänellä voisi kirjoittaa tavalla, joka pakenisi Sylville asetettuja vaatimuksista:

Lapsena emme ole miehiä emmekä naisia. Ihmisiä olemme, ja meissä reitit auki joka suuntaan, polkujen kiemurtelut, hypyt. Kunpa osaisin puhua asioista kuin lapsi. Poliitikastakin, isojen miesten leikistä. Naiset siivotaan siitä sivuun, pannan paikoilleen. Mutta lapsi voi päästä eduskunnan lehtereille, heilutella jalkojaan kun ne eivät ylety maahan ja nähdä, mitä tapahtuu. (EN, 230.)

Lasta ei Sylvin mielestä arvostella kuten miestä tai naista, odotuksia ei vielä ole eivätkä ne rajoita. Sylvi koettaakin piirtää itsestään kuvaa, jossa hän on edelleen sisimmässään sama kuin lapsena, rohkea ja vapaa. Tämä tulee Sylvin tarinassa näkyviin hetkittäisenä vallattomuutena, joka tunkee aikuisen jäykkyyden alta esiin: “Olin nurkan takana, painoin kämmenen suulle hillitäkseni tyrskähdyksen.” (EN, 26.)

Sylvin kaipuu lapsuuteen ja aikaan, jolloin ei kokenut sukupuolen määrittelevän itseään, näyttää kuitenkin ensisilmäyksellä olevan ristiriidassa Cixousin (2013) korostaman sukupuolten välisen positiivisen eron kanssa. Cixous (2013, 35) käskää kirjoittamaan nimenomaan naisena, mutta ei täysin kirjaimellisesti; biologinen sukupuoli ei ole olennaista, vaan sukupuoleen liitettyjen totuuksien haastaminen. Cixous (2013, 35) kehottaa karistamaan sukupuoleen liitetyn stereotypian pois ja kirjoittamaan ilman sen tuomia kahleita. Sylvikään ei

tunnu haluavan eroon naiseudestaan, vaan rajoittavista käsityksistä, joita häneen liitetään naisena ja presidentin puolisona. Sylvi haluaa nostaa esille todellisen sisimpänsä ja kirjoittaa sen näkyviin, aivan niin kuin Cixous (2013) esittää.

Korostamalla lapsuuden merkitystä Sylvi tulee samalla nostaneeksi etualalle herkkyyden ja mielikuvituksen, jotka useimmiten ovat muiden mielestä riesa. Sylvi kokee, että muut näkevät hänen ujoutensa ja herkkyytensä heikkoutena (EN, 41). Myös ajattelevien ja näkymättömien arvojen vaaliminen on ympäröivän maailman mielestä väärin: “Minä pidin jo nuorena itsekseni olemisesta, ajattelemisesta, mutta aina olisi pitänyt tehdä tärkeämpää. Tärkeämpi olisi sitä, mistä tuli näkyvää tulosta: puhdas pyykki, paistettu leipä, harjattu hevonen tai virkattu huivi.” (EN, 85.) Yhteiskunta, äiti ja Urho ovat juuri niitä, jotka arvostavat näkyvää, oli se sitten kuinka pientä tahansa (EN, 54). Mielikuvitus samoin kuin ujous ja herkkyykskään eivät kuitenkaan ole Sylville ongelmia ennen kuin muut ovat niitä sellaiseksi määrittelemässä. Sylvin kertomuksissa isästäänkin kuultaa arvostus ja kaipaus, jota ei pienennä käsitys isästä herkkänä ja tunteellisenä ihmisenä (EN, 41). Herkkyydessä ja mielikuvituksessa, jota muut eivät arvosta, piilee Cixousin (2013) kuvaama mahdollisuus kääntää kirjoituksessa heikkoutena pidetyt asiat voimaksi. Sylvin kertomuksessa näkyy ajatus siitä, että aina vahvin ei ole se, jolla on eniten näkyvää voimaa ja valtaa (EN, 21). Vahvuutta voi ehkä siksi kirjoittamisessakin olla monenlaista.

Katerma ja sen ympäristö ovat lapsuuden ohella merkittävässä roolissa Sylvin määritellesä itseään ja omaa ääntään kirjailijana. Katerma on pieni mökki, jota Sylvi kuvaa yksinkertaiseksi, mutta puitteitaan merkityksellisemmäksi. Samalla hän kuvaa myös itseään, joka pienenä ja vaatimattomana kokee usein jäävänsä isompien ja komeampien varjoon (EN, 126, 197). Sylvi näkee, että vaatimattomuuden keskellä on voimaa molemmissa, sekä hänessä että mökissä: “Te ette tiedä mitä kaikkea minä olen, talo sanoo, ja minä ymmärrän sitä.” (EN, 40.) Sylvi kokee, että Katerma ja sitä ympäröivä maisema, kuvaavat häntä parhaiten, mikä sopii yhteen sen kanssa, että paikkojen on tulkittu olevan merkityksellisiä ihmisten identiteetin muodostumiselle (Autti 2014, 111–112). Valtiovierailujen keskelläkin, jakkupukuhaarniskojen alla, Sylvi näkee itsessään jotain omaa ja pysyvää: ”Tämä maisema on aina taustakangas minussa, silloinkin kun seison valtiovierailulla jäykässä jakussani, silloinkin kun kättelen sadatta vierasta hymy jähmettyneenä, minussa on tämä kaikki sisällä, elokuun pellot ja marjapensaat auringossa.” (EN, 31–32.) Sylvin sanoissa on jälleen mukana ajatus omasta todellisesta sisimmästä, joka on jotain muuta, kuin velvollisuuksien, vaatimusten ja muiden luomien määritelmien luoma kuva.

Katerma on Sylvin sielunmaisema ja siten matka mökille näyttäytyy myös Sylvin matkana itseensä, syvimpään olemukseensa. Katermaan lähtö on yritys löytää itsensä ja kirjailijuutensa uudestaan, mikä kuuluu myös Sylvin ajatuksissa tämän lähtiessä ajamaan kohti Katermaa: “Eipä sitä koskaan tiedä, kuuletko. Josko jotain vielä? Sanoja eletystä.” (EN, 17.) Katermassa itseään ja kirjailijuuttaan on hyvä etsiä, sillä siellä Sylvi kokee voivansa olla oma itsensä: “Kun katson peiliin, näen siinä itseni: riisuttu naama, pehmeiksi kuluneet vaatteet.” (EN, 82.) Kuusinen (2008, 248) on tulkinnut tutkimuksessaan peiliin katsomista, peseytymistä ja siivoamista osana tutkimiansa kirjallisuuden naishahmojen itsensä etsimistä ja tulkinnut niiden symboloivan sankarittaren itsetunnistuksen vaihetta tai valmistautumista elämänmuutokseen. Tulkinta toimii mielestäni hyvin myös Sylvin kohdalla. Viettäessään aikaa Katermassa Sylvikin tarkastelee itseään peilistä, saunoo ja siivoaa elämänsä läpikäymisen ja uuden narratiivisen identiteetin muotoilemisen lomassa. Mökkireissun arkiset toimet ovat askelmerkkejä matkalla vanhasta identiteetistä uuteen.

Lopulta myös sisäinen rauha löytyy Katermasta (EN, 255). Venhon teoksen lopussa Sylvi löytää uuden näkökulman elämäänsä: “---minuun leviää kiitollisuus siitä, etten ole maailmankaikkeudessa yksin, että olen niin monilla siteillä ihmisissä kiinni, että olen käyttänyt koko tähänastisen elämäni siteiden solmimiseen. Eikä sellaisia asioita näkisi, jos ei välillä joutuisi heitetyksi avaruuteen.” (EN, 241.) Sylvin ajatuksissa näkyy, että asioihin pitää välillä saada etäisyyttä, että ne näkisi uudessa valossa. Katermassa Sylvi on saanut etäisyyttä asioihin, käynyt kaiken tarkkaan läpi, purkanut taakkaansa, jotta voisi sitten tarkastella sitä etäämpää. Kun asiat on käyty läpi ja taakkaa purettu, on tarpeeksi vahva katsomaan itseäänkin uudessa valossa.

Sylvin oman äänen etsintä yhdistyy Cixousin ajatuksiin naisten kirjoittamisesta. Cixousin teksti kuvittelee mahdollisen maailman, uutta luovan kirjoituksen, johon naiset laittavat ruumiinsa. Myös Sylvin ajattelun taustalla on jotain, mitä ei vielä ole, mutta mistä hän haluaa tehdä mahdollista: Sylvin oma ääni ja kokemus itsestään kirjailijana. Tarinansa kertominen ja narratiivisen identiteettinsä rakentaminen uudelleen ovat ehkä juuri se vastarinta ja kapina, jonka kautta löytää uuden kirjoituksen. Muisteltuaan aikansa, jotain uutta alkaakin syntyä: “Kirjoitan uneni muistiin. Mitä enemmän kirjoitan, sitä nopeammin sanat tulevat. --- Pitkästä aikaa sanat ja lauseet liikkuvat, kuuluu se ääni jota tulin tänne hakemaan.” (EN, 232.)

6. LOPUKSI

Kandidaatintutkielmassani tarkastelin Johanna Venhon teosta *Ensimmäinen nainen* ja etenkin sen päähenkilöä, Sylviä. Tutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella sitä, miten Sylvi rakentaa narratiivista identiteettiään ja kirjailijuuttaan kertoessaan elämäntarinaansa. Näkökulmani tutkimukseen oli feministinen ja keskeisimpänä käsitteenä oli Ricoeurin narratiivinen identiteetti. Ricoeurin ajatteluun nojaten tulkitsin Sylvin kertoman tarinan olevan enemmän kuin pelkkä tapahtumien ketju ja kerronnasta muodostuvan kokonaisuus, jota voi tarkastella Sylvin kertomisen hetkellä muodostamana tulkintana itsestään.

Aloitin analyysini tarkastelemalla Sylvin kertomuksessa ilmeneviä haasteita kirjailijuudelle. Sylvin kokemat haasteet kirjailijana kävivät hyvin yhteen Woolfin, Beauvoirin ja Cixousin näkemysten kanssa. Merkittävimmän haasteen Sylville muodostivat sisäistetyt käsitykset oikeanlaisesta kirjailijuudesta. Seuraavaksi siirryinkin analyysissäni tarkastelemaan sitä, miten Sylvi pyrkii selättämään kirjailijuutensa estävät haasteet tulkiten mennyttä kerronnan nykyhetkestä käsin uudelleen. Ricoeurin (1991b; 1992) mukaan kertomus kuvaa aina identiteettiä ja siksi merkityksellisenä näyttäytyy se, mitä ja miten Sylvi kertoo itsestään ja elämästään. Erityisen merkityksellistä Sylvin narratiivisen identiteetin ja kirjailijuuden rakentamiselle on Marjaliisan rooli tukijana ja toisaalta myös eteenpäin potkijana. Marjaliisan avulla Sylvi saa itsensä kohtaamaan vaikeat asiat menneisyydestä ja näkemään itsensä kokonaisena ihmisenä, joka virheistään huolimatta voi silti olla arvokas. Myös erontekeminen Marjaliisaan sekä puolisoon Urhoon niin kirjailijana kuin ihmisenäkin on tärkeässä roolissa Sylvin narratiivisen identiteetin uudelleen rakentamisessa (ks. Ricoeur 1992; Meretoja 2018). Erojen tekeminen näkyväksi näyttää Sylville sen, ettei maailmassa oikeasti ole vain yhtä hyväksyttävää tapaa elää ja kirjoittaa.

Sylvi pyrkii tarinaansa kertoessaan eroon kirjoittamistaan estävistä asioista myös korostamalla rohkeuttaan ja kapinallisuuttaan. Rohkeutta korostamalla Sylvi käskee itseään nousemaan takaisin hevosen selkään, jättämään muiden puheet huomiotta ja kirjoittamaan niin kuin itse kokee parhaaksi. Kapinallisuutta korostamalla Sylvi taas tekee eroa itsensä ja kahlitsevilta tuntuvien määrittelyjen väliin. Sanomalla, ettei välitä muiden puheista, Sylvi jättää samalla huomiotta muiden näkemykset siitä, mitä oikeanlainen kirjailijuus on. Merkittävä tekijä Sylvin narratiivisen identiteetin rakentamisessa on myös Katerman ja metsän luoma turvallinen tila, jossa uskaltaa olla rohkea, kapinallinen ja etsiä omaa itseään. Kirjoittamista estävät asiat ovat lopulta vain muiden luomia ongelmia, jotka katoavat siellä missä muut eivät Sylviä näe.

Katermassa ei tarvitse miettiä muiden määritelmiä, joten siellä Sylvi kykenee näkemään itsensä riittävänä ja juuri oikeanlaisena. Tuossa turvallisessa tilassa on mahdollista uskoa itsensä ja kirjoittaa. Viimeisessä analyysiluvussa erittelin niitä asioita, joiden varaan Sylvi rakentaa omaa kuvaansa ja ääntää kirjailijana. Niitä hän rakentaa nojautuen erityisesti lapsuuteen ja Katermaa ympäröivään luontoon. Lapsuuden ja luonnon merkityksen korostaminen tarinassaan on Sylvin tapa määritellä itse itseään.

Meretojan (2018, 63, 65) mukaan elämät ovat sotkuisia kertomuksia; ne eivät seuraile siististi vain yhtä valittua linjaa. Sylvinkään tarina ei fiktiivisyydestään huolimatta mene suoraan kohti päämäärää vaan se tekee mutkia, poistuu hetkittäin reitiltä kokonaan ja palaa taas takaisin. Sylvin tarinassa ajatus kirjoittamisen mahdollisuudesta vaihtelee: toisinaan Sylvi uskoo vielä kirjoittavansa, mutta jo seuraavassa hetkessä hän on valmis luopumaan siitä kokonaan. Tämä ei kuitenkaan ole ristiriidassa väitteeni kanssa, sillä taustalla on kuitenkin koko ajan Sylvin halu tehdä kirjailijuus mahdolliseksi (EN, 232). Meretojankin (2018, 64) mukaan tulkinnallinen prosessi voi muodostua ristiriitaisista narratiivisista osista, ja sen lopputulos voi sisältää kuhmuroita ja epäjatkuvuutta.

Ensimmäisessä naisessa Sylvi tiedostaa, että kerrottu on aina vain osa tarinasta. Silti se ei tee lopputuloksesta yhtään vähemmän todellista, sillä uudelleen muotoillulla tarinalla, sen uudelleen muotoidulla merkityksellä, on vaikutuksensa. Ei ole merkityksetöntä millaisen tarinan kertoo, sillä sen luoma tunne on joka tapauksessa todellinen. Narratiivisen identiteetin voimaa ei siis välttämättä kannata yrittää hakea sen yhteydestä faktoihin, sillä sen ei ole tarkoituskaan olla täydellinen esitys. Sen merkitys ei ole esityksen tarkkuudessa vaan tunteessa, että lopputulos on sopiva, sellainen että sen kanssa voi elää. Narratiivinen identiteetti korostaa sitä, että todellisuus koostuu erilaisista tarinoista, jotka ovat jatkuvasti muutoksen alaisina. Se tuo myös esiin, että tarinoiden alla ei ole mitään todellisempaa olemusta, sillä kaikki ymmärryksemme ja kokemuksemme on kerronnan välittämää. Se saa ajattelemaan myös Judith Butlerin (2008) käsitystä sukupuolen performatiivisuudesta: on olemassa vain esitys, eikä mitään todellisempaa sen ulkopuolella. Mielestäni samoin voi ajatella myös narratiivisesta identiteetistä, sillä Ricoeurin mukaan kokemus on aina lähtökohtaisesti kerrottua ja hahmotamme itseämme aina kerronnan kautta. Se ei tarkoita, että koko elämämme olisi kerrottua, mutta kuvaa hyvin tapaamme hahmottaa maailmaa ja kerronnan suurta merkitystä siinä.

Tutkimukseni tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa, sillä tarinan kertomisella on nähty eheyttäviä vaikutuksia muissakin tutkimuksissa. Kirjallisuudentutkimuksessa esimerkiksi Mäkikalli (2018, 71) on pohtinut, että oman tarinansa kertominen, narratiivisen identiteetin löytäminen ja ymmärtäminen, ovat hänen tutkimansa romaanin päähenkilölle selviytymiskeino. Myös Duffyn (2005) tutkimuksessa kertominen nähdään lääkkeenä. Sellaisena sen voi nähdä myös Venhon teoksessa *Sylville*. Mielestäni kuitenkin tutkimuksessani käyttämäni tapa soveltaa narratiivisen identiteetin käsitettä päähenkilön itsestään kertomisen tarkasteluun tuo myös jotain uutta kirjallisuudentutkimuksen kentälle. Tutkimukseni nimittäin tarkastelee itsestään kertomista aktiivisena itsensä uudelleen määrittelynä ja ottaa huomioon myös toivotun päämäärän. Tutkimukseni myös näkee narratiivisen identiteetin rakentamisessa mahdollisuuden vastustaa vallalla olevia määrittelyjä. Tutkimukseni tulokset tarjoavat mielenkiintoisen avauksen ja konkreettisen esimerkin siihen, miten narratiivisen identiteetin käsitettä voitaisiin hyödyntää kirjallisuudentutkimuksessa. Jatkotutkimuksen aiheena näkisinkin vastaavan narratiivisen identiteetin käsitteen soveltamisen toisen tyyppiseen teokseen ja kerrontaan.

Vaikka kertomuksia on tulkittu ennenkin parantavina, on ajatukselle myös annettu kritiikkiä. Meretoja (2018, 299) huomauttaa, että aina tarinat eivät ole hyväksi. Aina ne eivät paranna. Tämä ei kuitenkaan vaikuta tutkimukseeni, koska kyse on fiktiivisestä tarinasta ja hahmosta. Teos kuvaa tässäkin kohtaa ennemminkin mahdollisuutta käyttää kertomusta lääkkeenä kuin ehdotonta totuutta: tarinoilla on mahdollisuus parantaa, mutta eivät ne sitä aina tee.

Tutkimukseni tuloksia pohdittaessa on hyvä ottaa esiin myös Meretojan (2018, 19) näkemys siitä, että kulttuuriset tarinat sisäistetään pitkälti tiedostamatta. Mielestäni tämä ajatus ei ole ristiriidassa tekemäni tulkinnan kanssa. Vaikka näenkin Sylvin taistelevan elämäänsä vaikuttavia tarinoita vastaan, en väitä, että hän olisi koko ajan täysin tietoinen noista tarinoista tai taistelustaan niitä vastaan. Siitä kertoo myös reitin mutkaisuus. Ajatus kapinasta on kuitenkin läsnä tarinassa ja henkilöahhossa. Venhon teos myös päättyy ennen kuin saamme lopullisen vastauksen siihen, pystyykö Sylvi vielä kirjoittamaan. Jotain on kuitenkin oraalla: “Vähäisiä liuskoja. Pinoan ne päälletysten. Tästä se alkaa.” (EN, 257.)

LÄHTEET

- Alanko, Outi. 2001. ”Lukijasta lukemiseen, tulkinnasta elämykseen: lukijan käsite kirjallisuudentutkimuksessa”. Teoksessa *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*, toim. Outi Alanko-Kahiluoto ja Tiina Käkelä-Puumala, 207–240. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Autti, Outi. 2014. ”Jokivarren naiset toiminnan maisemassa”. Teoksessa *Maisemassa – Sukupuoli suomalaisuuden kuvastoissa*, toim. Tuija Saresma ja Saara Jäntti, 93–124. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. JYX-julkaisuarkisto.
- Beauvoir, Simone de. 2020. *Toinen sukupuoli*. Suomentanut Iina Koskinen, Hanna Lukkari ja Erika Ruonakoski. Helsinki: Tammi.
- Butler, Judith. 2008. *Hankala sukupuoli*. 2. Painos. Suomentanut Tuija Pulkkinen ja Leena-Maija Rossi. Tampere: Gaudeamus.
- Cixous, Hélène. 2013. ”Meduusan nauru”. Teoksessa *Meduusan nauru ja muita ironisia kirjoituksia*, 33–68. Suomentanut Aura Sevón. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Duffy, Brian. 2005. ”The Story as Cure in Richard Ford's 'Occidentals.'” *Mississippi Quarterly*, talvi 2005. Literature Resource Center (Gale). Luettu 23.11.2021. <https://link.gale.com/apps/doc/A168131515/LitRC?u=jyva&sid=bookmark-LitRC&xid=ba1294b3>
- Hall, Stuart. 2002. *Identiteetti*, toim. Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Suomennos Mikko Lehtonen ja Juha Herkman. Tampere: Vastapaino.
- Hallila, Mika. 2008. ”Kertomus, aika ja ihminen Paul Ricoeurin *Temps et récit* ja jälkiklassinen narratologia”. *AVAIN – Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti*, Syyskuun 1, 2018, 22–37. <https://doi.org/10.30665/av.74738>
- Hallila, Mika. 2019. ”Lannistumattoman ihmisyyden aika. Asko Sahlbergin *Yö nielee päivät ja metamodernismin etiikka*”. Teoksessa *Muistikirja ja matkalaukku. Muotoja ja merkityksiä 2000-luvun suomalaisessa romaanissa*, toim. Elina Arminen ja Markku Lehtimäki, 153–176. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hatavara, Mari. 2013. ”Kertova ja kerrottu nainen Fredrika Runebergin *Teckningar och drömmar* -kokoelmassa. Teoksessa *Kirjallisuuden naiset. Naisten esityksiä 1840-luvulta 2000-luvulle*, toim. Riikka Rossi ja Saija Isomaa, 27–54. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.
- Hiltunen, Kaisa. 2014. ”Sukupuoli ja kansallinen maisema Umurissa”. Teoksessa *Maisemassa – Sukupuoli suomalaisuuden kuvastoissa*, toim. Tuija Saresma ja Saara Jäntti, 59–91. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. JYX-julkaisuarkisto.
- Hollsten, Anna. 2013. ”Demeterin perilliset - Äitiys ja luonto Carita Nyströmin runokokoelmassa *Ur moderlivet* ja Liisa Laukkarisen teoksessa *Lapsen matka maailmaan*”.

Teoksessa *Kirjallisuuden naiset. Naisten esityksiä 1840-luvulta 2000-luvulle*, toim. Riikka Rossi ja Saija Isomaa, 299–324. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.

Hämäläinen, Niina. 2021. ”Sorsat täällä soittelevi: *Kantelettaren* metsäkuvasto”. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, Maaliskuun 1. 2021, 46–63. Luettu 8.12.2021. <https://doi.org/10.30665/av.97524>

Isomaa, Saija ja Riikka Rossi. 2013. ”Johdanto: Kirjallisuus naisten esittäjänä.” Teoksessa *Kirjallisuuden naiset. Naisten esityksiä 1840-luvulta 2000-luvulle*, toim. Riikka Rossi ja Saija Isomaa, 9–24. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.

Jäntti, Saara, Tuija Saresma, Nina Säaskilahti ja Antti Vallius. 2014. ”Rajatut maisemat”. Teoksessa *Maisemassa – Sukupuoli suomalaisuuden kuvastoissa*, toim. Tuija Saresma ja Saara Jäntti, 9–25. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. JYX-julkaisuarkisto.

Kantokorpi, Mervi. 2009. ”Proosan runousoppia”. Teoksessa *Runousopin perusteet*, 105–177. Helsinki: Helsingin Yliopisto.

Kostelac, Sofia. 2017. “Towards a narrative identity in Damon Galgut's *The Good Doctor*”. English in Africa, Huhtikuu 2017. Literature Resource Center (Gale). Luettu 23.11.2021. <https://link.gale.com/apps/doc/A495035822/LitRC?u=jyva&sid=bookmark-LitRC&xid=bbdf24a3>

Kujansivu, Heikki. 2000. ”Suomentajan alkusanat”. Teoksessa *Tulkinnan teoria – Diskurssi ja merkityksen lisä*, tekijä Paul Ricoeur. Helsinki: Tutkijaliitto.

Kuusinen, Iiris. 2008. ”Naisen yksilöityminen suomalaisessa kirjallisuudessa 1950-luvulta lähtien”. Väitöskirja, Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/67883/978-951-44-7437-8.pdf?sequence=1>

Käkelä-Puumala, Tiina. 2001. “Persoona, funktio, teksti - henkilöahmojen tutkimuksesta.” Teoksessa *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*, toim. Outi Alanko-Kahiluoto ja Tiina Käkelä-Puumala, 241–271. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Meretoja, Hanna. 2018. *The Ethics of Storytelling. Narrative Hermeneutics, History, and the Possible*. New York: Oxford University Press.

Meretoja, Hanna. 2019. “Metanarratiivisuus ja kerronnallinen toimijuus”. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, Heinäkuu 6, 58–77. <https://doi.org/10.30665/av.80161>

Mikkonen, Kai. 2001. “Lukeminen tulkintana”. Teoksessa *Kirjallisuudentutkimuksen peruskäsitteitä*, toim. Outi Alanko-Kahiluoto ja Tiina Käkelä-Puumala, 64–90. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mäkikalli, Aino. 2018. “Muisteleminen, identiteetti ja aika Per Pettersonin romaanissa *Kirottu ajan katoava virta*”. AVAIN – Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, Syyskuu 30, 2018, 62–75. Luettu 23.11.2021. <https://journal.fi/avain/article/view/75229>

Paavola, Juho. 2008. ”Muistaminen kirjoittamisena. Tarinankertomisen merkitys Paul Austerin teoksessa *The Book of Memory*”. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopisto. JYX-julkaisuarkisto.

Parente-Čapková, Viola. 2013. ”Corinnesta ja Consuelosta Mirdjaan: L. Onervan *Mirdja* naisten kirjoittamien poikkeusnaisyksilöiden jatkumossa”. Teoksessa *Kirjallisuuden naiset. Naisten esityksiä 1840-luvulta 2000-luvulle*, toim. Riikka Rossi ja Saija Isomaa, 194–226. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura.

Ricoeur, Paul. 1988. *Time and Narrative, Volume 3*. Käännös Kathleen Blamey ja David Pellauer. Chicago: University of Chicago Press.

Ricoeur, Paul. 1991a. ”Life in Quest of Narrative”. Teoksessa *On Paul Ricoeur: Narrative and Interpretation*, toim. Davis Wood, 20–33. London; New York: Routledge. EBSCOhost.

Ricoeur, Paul. 1991b. ”Narrative Identity”. Teoksessa *On Paul Ricoeur: Narrative and Interpretation*, toim. Davis Wood, 188–199. London; New York: Routledge. EBSCOhost.

Ricoeur, Paul. 1992. *Oneself as Another*. Käännös Kathleen Blamey. Chicago: London: The University of Chicago Press.

Seppä, Tiina. 2021. ”Katsooko metsä ihmistä? Suomen Kansan Vanha Runot ja lajien välinen kommunikaatio”. AVAIN – Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, Maaliskuun 1., 2021, 22–45. Luettu 8.12.2021. <https://doi.org/10.30665/av.98306>

Suomen Kirjailijaliitto. 2021. ”Jäseneksi”. Suomen Kirjailijaliiton sivut. Luettu 2.12.2021. <https://kirjailijaliitto.fi/liitto/jaseneksi/>

Steinby, Liisa. 2009. ”Luova kirjoittaminen Turun yliopistossa: kirjoittajakoulutuksen ”eurooppalainen” malli”. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen Aikakauslehti, Kesäkuun 1., 2009. <https://doi.org/10.30665/av.74769>

Strawson, Galen. 2004. ”Against Narrativity”. *Ratio – An international journal of analytic philosophy*, Joulukuu 2004. Wiley Online Library. <https://doi-org.ezproxy.jyu.fi/10.1111/j.1467-9329.2004.00264.x>

Venho, Johanna. 2019. *Ensimmäinen nainen*. Helsinki: WSOY.

Woolf, Virginia. 1990. *Oma huone*. 2. painos. Suomentanut Kirsti Simonsuuri. Helsinki: Kirjayhtymä.